

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji

BMP.0790.3.8.2023(5)

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

odpowiadając na Pana wystąpienie¹ z 17 lipca 2023 r. na wstępie należy wskazać, że zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o *Straży Granicznej*² Straż Graniczna (SG) jest formacją przeznaczoną do ochrony granicy państwowej, kontroli ruchu granicznego oraz zapobiegania i przeciwdziałania nielegalnej migracji. Znajduje to odzwierciedlenie w zadaniach SG wynikających z art. 1 ust. 2 tej ustawy, a także z przepisów ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o *cudzoziemcach*³ oraz ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o *udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*⁴.

W związku z wystąpieniem sytuacji migracyjnej na granicy polsko-białoruskiej w 2021 r., rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 sierpnia 2021 r. *zmieniającym rozporządzenie w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych*⁵ została dokonana zmiana rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 marca 2020 r. w *sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych*⁶, poprzez dodanie do § 3 *rozporządzenia* ust. 2a i 2b. Zawarte w nich uregulowania odnoszą się do sytuacji, gdy w przejściu granicznym lub poza terenem przejścia granicznego zostaną ujawnione osoby nieuprawnione do wjazdu do Polski, które wówczas należy zawrócić do linii granicy państwowej.

Ponadto, w związku z obserwowanym wzrostem liczby prób przekroczenia granicy państwowej w sposób sprzeczny z przepisami prawa, ustawą z dnia 14 października 2021 r. o *zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw*⁷ została dokonana nowelizacja ustawy o *cudzoziemcach*, która weszła w życie 26 października 2021 r., stanowiąc dalszą odpowiedź legislacyjną państwa na zagrożenie migracyjne związane z postępowaniem władz Białorusi. Nowelizacja wprowadziła nowy środek prawny w postaci postanowienia o opuszczeniu terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (RP), które jest wydawane osobom ujawnionym niezwłocznie po nielegalnym przekroczeniu granicy państwowej stanowiącej granicę zewnętrzną w rozumieniu art. 2 pkt 2 *kodeksu granicznego Schengen*⁸.

---

¹ Sygn. XI.543.10.2022.KM.

² Dz. U. z 2023 r. poz. 1080.

³ Dz. U. z 2023 r. poz. 519, z późn. zm.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 1264, z późn. zm.

⁵ Dz. U. poz. 1536.

⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 1403, dalej *rozporządzenie*.

⁷ Dz. U. poz. 1918.

⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w *sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen)* (Dz. Urz. UE L Nr 77, str. 1, z późn. zm.).

Należy w tym miejscu wskazać, że zgodnie z obowiązującym prawem, zawrócenie do linii granicy państwowej stanowi konsekwencję uprzedniego wydania postanowienia o opuszczeniu terytorium RP cudzoziemcom, którzy dopuścili się przekroczenia granicy państwowej w sposób sprzeczny z przepisami prawa. Każdy przypadek jest rozpatrywany w sposób indywidualny, po ustaleniu okoliczności przekroczenia granicy państwowej oraz rozpytaniu cudzoziemca, co do chęci złożenia wniosku o ochronę międzynarodową. W świetle powyższego, nie jest uprawniony zarzut by czynności prowadzone w związku z nielegalnym przekroczeniem granicy miały charakter wydaleń zbiorowych w rozumieniu art. 19 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej⁹, co ma sugerować raport Specjalnego Sprawozdawcy ONZ do spraw praw człowieka migrantów z 21 kwietnia 2023 r., a stawianie tego rodzaju zarzutów świadczy o jedynie powierzchownej znajomości sprawy i oparciu się o stanowisko tylko jednej ze stron.

Konsekwencją indywidualnego traktowania każdej osoby ujawnionej po nielegalnym przekroczeniu granicy jest fakt, że w każdym takim przypadku w pierwszej kolejności jest oceniany stan zdrowia cudzoziemca. W razie potrzeby jest wzywana karetka pogotowia, ale również funkcjonariusze patrolu udzielają niezbędnej pomocy i wsparcia. W sytuacjach wymagających hospitalizacji cudzoziemcy są przewożeni do szpitali, gdzie jest im zapewniana pomoc medyczna. Są oni zaopatrywani w żywność (pakiety prowiantowe), ciepłe ubrania i koce. Straż Graniczna jest w sposób szczególny wyczulona na sytuację grup wrażliwych tj. osób starszych, małoletnich bez opieki, osób niepełnosprawnych czy kobiet w ciąży. Jeżeli sytuacja osobista cudzoziemca przemawia za tym, że jest zasadne udzielenie pomocy, to jest ona udzielana przez SG.

W przypadku gdy pozwala na to stan zdrowia, a cudzoziemiec nie wyraża woli złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, zawrócenie następuje przede wszystkim z zachowaniem bezpieczeństwa dla życia i zdrowia tych osób, przy asyście odpowiednio przeszkolonych funkcjonariuszy. Straż Graniczna nie podejmuje czynności związanych z zawróceniem względem osób, jeżeli istnieją ku temu przeciwwskazania medyczne. Przytoczone przez Pana Rzecznika przykłady zawróceń cudzoziemców po uprzednim pobycie w szpitalu należy doprecyzować, gdyż są to cudzoziemcy, względem których leczenie zostało zakończone i nie istnieją przesłanki za dalszym ich pobyciem w szpitalu. W przypadku gdy stan zdrowia cudzoziemca nie stoi na przeszkodzie, SG egzekwuje obowiązujące przepisy prawa.

Jednocześnie SG, przy udzielaniu potrzebującym migrantom niezbędnej pomocy humanitarnej, stale korzysta ze wsparcia podmiotów zewnętrznych m.in. Caritas, Polskiego Czerwonego Krzyża czy Fundacji Dialog. Aktualnie decyzją Komendanta Podlaskiego Oddziału SG przedłużono aneksem z dnia 20.06.2023 r. współpracę z Polskim Czerwonym Krzyżem do 15.01.2024 r. na zasadach ujętych w porozumieniu z dnia 14.06.2022 r. w sprawach współpracy w związku z odpowiedzią na kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej i terenach przygranicznych.

Jednocześnie pragnę wskazać na skalę udzielanej pomocy osobom potrzebującym przez SG, która obejmowała¹⁰:

---

⁹ Dz. Urz. EU. C Nr 202, str. 383.

¹⁰ W okresie od początku kryzysu na granicy polsko-białoruskiej do 30 czerwca 2023 r.

- pomoc medyczną [doraźna, 811 wezwań karetek, hospitalizacje - łącznie 894 osoby (2 411 330 zł)], w tym w 2023 r. 182 osoby - 576 405 zł;
- udostępnianie produktów niezbędnych do życia (leki - 50 880 zł, w tym w 2023 r. 2 390 zł; żywność/woda, artykuły higieniczne, odzież/koce);
- akcje ratowania życia - 22 akcje w stosunku do 72 osób, w tym w 2023 r. 11 akcji - 14 osób [akcje poszukiwawczo-ratownicze prowadzone z lądu, wody i powietrza, przy współudziale innych służb (m.in: Lotniczego Pogotowia Ratunkowego, Państwowej Straży Pożarnej, Sił Zbrojnych RP)].

W 2022 r. liczba hospitalizowanych migrantów wynosiła 143 osoby. Koszt poniesiony przez Służbę Zdrowia Podlaskiego Oddziału SG w tym zakresie to 357 091 zł. W 2023 r. liczba hospitalizowanych migrantów obejmowała 182 osoby. Koszt poniesiony przez Służbę Zdrowia tego oddziału SG - 576 405 zł.

Ponadto należy zwrócić uwagę, że Republika Białorusi wprowadzając ruch bezwizowy bądź wydając wize dla obywateli szeregu krajów z tzw. kręgu podwyższonego ryzyka migracyjnego, bierze na siebie odpowiedzialność za ich dobrostan. Cudzoziemcy przybywający na Białoruś robią to w sposób dobrowolny, a przede wszystkim legalny. Nie można także ogólnie przyjąć, że Białoruś jest państwem niebezpiecznym dla turystów (zgodnie z celem wydania wize w dokumentach wielu ujawnionych migrantów), których sama przyjmuje.

Odnosząc się do zarzutu rzekomego nieprzyjmowania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, należy wskazać, że funkcjonariusze SG każdorazowo podejmują rozmowy z cudzoziemcami celem stwierdzenia, czy wyrażają oni chęć złożenia wniosku o ochronę międzynarodową w Polsce. Przepisy ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie przewidują możliwości odebrania wniosku o ochronę wbrew woli cudzoziemca. Jednak w każdym przypadku, gdy cudzoziemiec potwierdzi chęć złożenia wniosku o ochronę, jest on odbierany od niego i umożliwia się mu bezpieczne wkroczenie do Polski. Cudzoziemiec, w zależności od indywidualnej sytuacji, jest kierowany pod zadeklarowany adres pobytu w Polsce lub do ośrodka dla cudzoziemców. Twierdzeniom o rzekomym nieprzyjmowaniu przez funkcjonariuszy SG wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej przeczą dane statystyczne obrazujące skalę przyjętych przez SG wniosków w okresie 2021 – 27.06.23 r.:

		2021 r.	2022 r.	2023 r. ¹¹
W placówkach SG znajdujących się bezpośrednio na odcinku PL-BY	Liczba wniosków	385	757	330
	Liczba osób objętych wnioskami	773	1629	601
W PSG w Białej Podlaskiej oraz w Komendzie Podlaskiego Oddziału SG	Liczba wniosków	637	418	191
	Liczba osób objętych wnioskami	1 251	753	278
Postanowienie o opuszczeniu terytorium RP	Liczba osób objętych postanowieniem	2 384	2 489	1 092
	Liczba postanowień	2 315	1 087	

¹¹ 01.01-27.06.2023

Należy nadmienić, że w celu potwierdzenia, że cudzoziemiec na pewno nie chce złożyć wniosku o ochronę międzynarodową, każdorazowo funkcjonariusze odbierają w tym zakresie oświadczenie na piśmie, stosując jego wzór w języku zrozumiałym dla cudzoziemca.

Odnosząc się do rekomendacji przytoczonego w wystąpieniu Pana Rzecznika raportu Europejskiej Rady ds. Uchodźców i Wygnańców (ECRE) z kwietnia 2023 r. (sporządzonego według stanu na dzień 28 lutego 2022 r.), należy wskazać, że treść rekomendacji:

“Those fleeing persecution and conflict who manage to reach Poland through Belarus may find themselves subjected to a preliminary examination of their protection claim with reduced procedural safeguards.

Frequently, they are then removed from Polish territory and must appeal against the decision from Belarus, a country which does not grant fair access to asylum procedures, despite being a signatory of the Geneva Convention.”,

wskazuje na brak znajomości przepisów rangi ustawowej oraz praktyki służbowej SG, co przemawia za poddaniem w wątpliwość wartości merytorycznej tego raportu.

W polskim ustawodawstwie w żadnej formie nie występują wstępne analizy wniosku o ochronę międzynarodową. Straż Graniczna nie posiada uprawnień do oceny merytorycznej wniosku, bowiem zgodnie z ustawą o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej za rozpoznanie merytoryczne wniosku o ochronę międzynarodową jest odpowiedzialny wyłącznie Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców (UdsC). Czynności SG ograniczają się wyłącznie do odebrania od cudzoziemca wniosku oraz przekazania go, wraz z dokumentem podróży, do Szefa UdsC celem merytorycznego rozpatrzenia sprawy. W związku z tym wnioskodawcy są kierowani pod zadeklarowany adres zamieszkania bądź do ośrodka dla cudzoziemców. W przypadku gdy jest to wskazane, SG zapewnia osobom niepełnosprawnym, w podeszłym wieku, samotnie wychowującym dzieci oraz kobietom ciężarnym, których dotyczy wnioski, transport do ośrodka recepcyjnego, a w uzasadnionych przypadkach, także wyżywienie podczas tego transportu – stosownie do art. 30 ust. 1 pkt 8 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Dodatkowo, należy podkreślić, że przepisy § 3 ust. 2a i 2b *rozporządzenia* funkcjonują jako wykonanie postanowienia o opuszczeniu terytorium RP, o którym mowa w art. 303b ustawy o cudzoziemcach. Nie jest zatem tak, że przepisy *rozporządzenia* są stosowane przy zignorowaniu ustawy, a wręcz przeciwnie – stanowią niejako praktyczne wykonanie postanowień ustawy o cudzoziemcach. Należy podkreślić, że zgodnie z art. 303 ust. 1 pkt 9a ustawy o cudzoziemcach, w sytuacji gdy cudzoziemiec został zatrzymany niezwłocznie po przekroczeniu granicy wbrew przepisom prawa stanowiącej granicę zewnętrzną w rozumieniu art. 2 pkt 2 *kodeksu granicznego Schengen*, przepis ten przewiduje obligatoryjne wyłączenie stosowania procedury związanej ze zobowiązaniem cudzoziemca do powrotu i nakłada na organ SG konieczność procedowania w kierunku wydania postanowienia o opuszczeniu terytorium RP na podstawie art. 303b ustawy o cudzoziemcach.

Przytoczony w wystąpieniu wyrok WSA w Białymstoku z dnia 15 września 2022 r. w sprawie o sygn. akt II SA/Bk 492/22 został wydany wobec czynności zawrócenia cudzoziemców do linii granicy państwowej, co miało miejsce w stanie prawnym sprzed przytoczonej wyżej zmiany ustawy o cudzoziemcach. W dniu dokonania czynności nie funkcjonowały przepisy przewidujące procedurę związaną z wydaniem postanowienia o opuszczeniu terytorium RP (art. 303b ustawy o cudzoziemcach), zatem argumentacja Sądu w przytoczonym uzasadnieniu straciła obecnie na aktualności.

Na zakończenie, pragnę wskazać na fragment uzasadnienia wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 maja 2023 r. sygn. akt II OSK 1735/22: „Jakkolwiek osoba, która nielegalnie przekroczyła granicę i która nie ma prawa przebywać na terytorium danego państwa członkowskiego, podlega w świetle art. 13 ust. 1 rozporządzenia 2016/399 zatrzymaniu i powinna być poddana procedurom spełniającym wymogi dyrektywy 2008/11/5WE, to za zgodne z prawem UE uznać trzeba przysługujące państwu członkowskim uprawnienie do stosowania uproszczonych krajowych procedur umożliwiających sprawne wydalenie obywateli państw trzecich ujętych przy przekraczaniu granic zewnętrznych, bez konieczności przechodzenia wszystkich etapów proceduralnych wskazanych w ww. dyrektywie powrotowej”.

Polska przyjęła przepisy pozwalające na reakcję władz państwowych, adekwatną do zagrożenia migracyjnego, jednocześnie zapewniając niezbędne gwarancje ochrony praw człowieka osobom poddawanych poszczególnym procedurom i czynnościom z udziałem SG, co znajduje potwierdzenie w przytoczonych wyżej danych statystycznych związanych z udzielaną cudzoziemcom pomocą oraz przyjmowanymi wnioskami o ochronę międzynarodową.

Z poważaniem
z up. Bartosz Grodecki
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
(podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym)